

stukken die vertellen over eigen onderzoek (zoals dat van Rapley over interviews) als de meer argumentatieve hoofdstukken gaan niet op een voor mij bevredigende manier in op de thema's die ik op dit moment belangrijk vind en waarover ik zou willen leren.

Leesboek over kwalitatief onderzoek

Hennie Boeije

Seale, C., G. Gobo, J.F. Gubrium & D. Silverman (eds.). *Qualitative Research Practice*. London: Sage, 2004, 640 pagina's, ISBN 0 7619 4776 0. £ 85,00.

In het voorwoord zegt de redactie dat dit boek geen handboek is. Maar wat is het dan wel? Het heeft alle kenmerken van een handboek: een prijs van dik boven de 100 euro, omvangrijk, een keur van auteurs, een gerenommeerde uitgever en een structuur bestaande uit zeven delen met daarin 38 hoofdstukken waarin ontwikkelingen op het vakgebied worden beschreven.

De titel van het boek is *Qualitative Research Practice*, maar het is geen boek waarin men kan leren hoe kwalitatief onderzoek moet worden gedaan. Wat het wel doet, is onderzoekers aan het woord laten die hun eigen manier van onderzoeken hebben ontwikkeld en daarin school hebben gemaakt. Zij laten zien hoe ze met methodologische vraagstukken omgaan in de uitvoering van hun onderzoek. Abstracte vraagstukken worden daardoor concreet en dat vind ik een sterk punt van het boek. De redactie heeft onderzoekers gevraagd op een reflexieve manier te schrijven over hun onderzoeksprojecten. En daar kun je veel van leren.

Doordat auteurs aan het woord komen uit verschillende onderzoekspraktijken en uit verschillende delen van de wereld, laat het boek zien hoe kwalitatief onderzoek zich heeft ontwikkeld en hoe het zich verder zal kunnen ontwikkelen. Europese en vooral Britse schrijvers zijn in de meerderheid, terwijl de redactie had gemikt op een grotere verscheidenheid en vooral meer Aziatische onderzoekers als auteurs had gewild. Toch laat het boek vele internationale en tegelijkertijd lokale onderzoekspraktijken zien.

De redactie heeft met opzet een dwarsdoorsnede gemaakt en geen lineaire beschrijving van het onderzoek in fasen of momenten. Ze zet zich daartegen af, omdat een fasemodel volgens haar altijd de superioriteit veronderstelt van de laatste fase. Als ik hen goed begrijp heeft de postmodernistische (laatste) fase er in hun ogen toe geleid dat we nu met veel onderzoek zitten van weinig kwaliteit en met stereotye en tamelijk voorspelbare uitkomsten. Dat betekent dat kwalitatieve onderzoekers niet kwalitatief onderzoek als zodanig aan de man moeten brengen, zoals ze nu vaak menen, maar dat ze moeten laten zien tot welke uitkomsten goed kwalitatief onderzoek kan leiden.

Hoe is de visie van de redactie uitgewerkt in de bijdragen? In de diverse hoofdstukken heeft men geprobeerd een gulden middenweg te bewandelen tussen een persoonlijke verslaglegging en een voor anderen interessante methodologische beschrijving van een onderzoekspraktijk. Daarin zijn de auteurs over het algemeen goed geslaagd. In de bijdragen die ik heb

gelezen, vatten auteurs ontwikkelingen snel samen en veronderstellen ze een zekere basis-kennis bij de lezers. Dit voorkomt dat de bijdragen langdradig worden en dat alle oude koek wordt herhaald.

Een prototypische bijdrage is die van Julia Brannen, *Working qualitatively and quantitatively*. Allereerst geeft zij aan wat het betekent om kwalitatief en kwantitatief onderzoek in een studie te combineren. Zij geeft daarbij enkele dilemma's en problemen weer op filosofisch terrein en op praktisch niveau. Daarna schetst ze haar eigen loopbaan en geeft ze aan hoe ze terecht is gekomen in het onderzoek dat verschillende methoden combineert. Dat is een interessant tijdsbeeld waarin de toename van toegepast onderzoek, de financiering, de Britse pendant van het AIO-stelsel en de inhoud van universitaire opleidingen een plaats krijgen. Vervolgens illustreert ze combinaties van kwalitatief en kwantitatief onderzoek aan de hand van vier projecten waarbij ze betrokken was en trekt conclusies over wenselijkheid en haalbaarheid.

Ik pik er nog een paar uit. In Ian Deys bijdrage over *grounded theory* wordt in hoofdlijnen de aanpak beschreven alsook enkele discussies over bijvoorbeeld de conceptualisering in deze benadering, over codering en het codeerparadigma en worden inductie, deductie en abductie goed in relatie tot elkaar uitgelegd. Udo Kelle geeft kort de geschiedenis weer van het gebruik van de computer bij de kwalitatieve analyse en beschrijft waarvoor de toenmalige onderzoekers beducht waren. Eveneens gaat hij in op de ontwikkelingen die de computerprogramma's hebben doorgemaakt en welke bijdragen ze kunnen hebben voor toekomstig onderzoek. Hammersley heeft een inspirerende bijdrage over de manier waarop het onderwijs in kwalitatief onderzoek kan worden ingericht: onderzoek als ambacht en techniek vereist een andere aanpak dan onderzoek als een professie en dat vereist weer ander onderwijs dan dat je onderzoeksmethoden ziet als 'oplossingen om vragen te beantwoorden'.

Zoals echter wel vaker met omvangrijke boeken onder redactie is de structuur van het boek niet zo goed. De ontwikkelingen van kwalitatief onderzoek schetsen de auteurs op zeven terreinen: veelvoorkomende methoden, analytische *frameworks*, veldrelaties, contextualisering, kwaliteit, doelgroepen en toepassingen en de internationale context. Het is niet helder waarom deze terreinen zijn gekozen en op deze manier zijn afgebakend. Bij methoden worden bijvoorbeeld drie hoofdstukken besteed aan kwalitatieve interviews, maar ook aan aanpakken of designs zoals *biographical research* en *grounded theory*. Dit ziet de redactie in het verlengde van de gekozen pragmatische aanpak, maar het eindresultaat is een rommelige en niet-overtuigende indeling.

Blijft de vraag in de lucht hangen wat dit voor boek is als het geen handboek is en wie er wat aan heeft. Voor oudere onderzoekers lijkt het boek me boeiend om hun eigen ervaringen of geschiedenis te plaatsen naast de ervaringen van anderen. In *KWALON* zijn ook wel soortgelijke benaderingen gebruikt door Ten Have (2003) (de enige Nederlandse schrijver in dit boek!) en door Karel Mulderij (1995). Juist deze oudere medewerkers vertrekken aan de Nederlandse universiteiten en onderzoeksinstituten en ze nemen een schat aan ervaring en cultuur met zich mee.

Daarom vind ik het boek bovenal interessant voor jonge onderzoekers die zich bekwamen in methodologie en in het bijzonder in kwalitatief onderzoek. Hoe zegt Edgar Schein (1992) dat

ook alweer? Cultuur wordt gevormd door de oplossingen die leden van een organisatie vinden voor de externe en interne adaptatieproblemen. De oplossingen voor methodologische problemen zijn in de praktijk gegroeid en na lezing van (enkele) hoofdstukken valt beter te begrijpen welke dilemma's er waren/zijn in het vakgebied, welke visies erop bestonden/bestaan en hoe zaken zijn 'opgelost'. Het boek laat de dagelijkse onderzoekspraktijk zien en illustreert dat wetenschappelijk onderzoek mensenwerk is. Dat is de waarde van dit boek. Het boek wil geen handboek zijn en wat het dan wel is, laat ik aan de lezer over.

Literatuur

Have, P. ten (2003). 30 jaar enthousiasme en scepsis in kwalitatief onderzoek. *KWALON*, 8(2), 18-24.

Mulderij, K.J. (1995). Menusuggesties uit de keuken van het kwalitatieve onderzoek. In: Buisman, A. (red.), *Jongeren over sport*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 64-73.

Schein. E.H. (1992). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.